

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” DIN CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
SPECIALIZAREA RELAȚII INTERNAȚIONALE**

**DIPLOMAȚIA UNIUNII EUROPENE ȘI
CRIZA DIN ORIENTUL MIJLOCIU LA
ÎNCEPUTUL
SECOLULUI AL XXI-LEA**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. VASILE VESE**

**DOCTORAND:
ANA-MARIA (BUIGA) BOLBORICI**

CLUJ-NAPOCA

2011

CUPRINS

I. CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT.....	p. 3
II. CUVINTE-CHEIE.....	p. 6
III. SINTEZE ALE PRINCIPALELOR PĂRȚI ALE TEZEI DE DOCTORAT....	p. 6
IV. BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	p. 13

I. CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

LISTĂ DE ABREVIERI.....	p. 3
INTRODUCERE.....	p. 7
CAP. I MECANISMUL DIPLOMATIC AL UNIUNII EUROPENE - ASPECTE TEORETICE, STRUCTURALE ȘI FUNCȚIONALE.....	p. 14
I.1. Diplomatie și securitate - fundamente teoretice.....	p. 14
I.1.1. Diplomatie - conceptualizare.....	p. 14
I.1.2. Securitate - scurtă abordare teoretică.....	p. 31
I.2. Diplomatie și alte modalități de reglementare a conflictelor internaționale...p.	39
I.3. Specificul structural și funcțional al diplomației Uniunii Europene la începutul secolului al XXI-lea.....	p. 48
CAP. II CRIZA DIN ORIENTUL MIJLOCIU.....	p. 60
II.1. Tipologii ale crizelor la începutul secolului al XXI - lea.....	p. 60
II.1.1. Tipologii generale ale crizelor lumii.....	p. 60
II.1.2. Orientul Mijlociu - coordonate geografico-istorice și specificitate politică la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea.....	p. 64
II.1.2.1. Orientul Mijlociu și crizele specifice acestei regiuni.....	p. 72
II.1.2.2. Conflictul arabo-israelian din perspectiva religioasă și istorică.....	p. 79
II.1.2.2.1. Perspectiva religioasă.....	p. 79
II.1.2.2.2. Perspectiva istorică.....	p. 88
II.1.2.3. Specificul și evoluția crizei israeliano-palestiniene la începutul secolului al XXI-lea.....	p. 103
CAP. III UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI CRIZA ISRAELIANO- PALESTINIANĂ.....	p. 114
III. 1. Uniunea Europeană în fața crizelor din diferite regiuni ale Europei și ale lumii.....	p. 114

III.2. Europa/Uniunea Europeană și implicarea în conflictul din Orientul Mijlociu.....	p. 128
III. 3. Problematika securității în Orientul Mijlociu:.....	p. 137
III.3.1.1. Percepția arabă și israeliană asupra problematicii securității...	p. 137
III.3.1.2. Implicarea unor structuri globale și regionale de securitate în gestionarea crizei israeliano-palestiniene: ONU și NATO.....	p. 153
III.3.1.3. Uniunea Europeană și strategia de securitate pentru Orientul Mijlociu.....	p. 170

CAP. IV DIPLOMAȚIA UNIUNII EUROPENE ȘI CRIZA ISRAELIANO-PALESTINIANĂ.....p. 177

IV.1. Evoluția relațiilor diplomatice dezvoltate de Uniunea Europeană cu Israel și Autoritatea Palestiniană.....	p. 177
IV.2. Uniunea Europeană, procesul de pace din Orientul Mijlociu și limitele realizării sale:.....	p. 190
IV.2.1. Scurt istoric al procesului de pace.....	p. 190
IV.2.2. Procesul de pace și perspectivele diplomatice actuale ale Uniunii Europene.....	p. 201

CAP. V PARTENERI AI UNIUNII EUROPENE ÎN MEDIEREA/MANAGEMENTUL CONFLICTULUI ISRAELIANO-PALESTINIAN; SCOPURI ȘI LIMITE ALE DIPLOMAȚIEI ACTUALE ÎN EFORTUL DE REZOLVARE A CRIZEI.....p. 214

V.1. Medierea/managementul conflictului israeliano-palestinian, la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea, o problemă a întregii lumi:.....	p. 214
V.1.1. SUA - unul din mediatorii principali ai crizei israeliano-palestiniene.....	p. 214
V.1.2. Cvartetul pentru Orientul Mijlociu.....	p. 228
V.1.3. Inițiativa Arabă de Pace.....	p. 234

CAP. VI ÎN LOC DE CONCLUZII, PREVIZIUNI - SCENARIILE PRIVIND EVOLUȚIA PROCESULUI DE PACE DIN ORIENTUL MIJLOCIU, ÎN BAZA

UNEI CERCETĂRI REALIZATĂ PRIN ANCHETĂ ȘI STUDIU DE DOCUMENTE.....	p. 238
VI.1. Perspective asupra procesului de pace din Orientul Mijlociu. Puncte de vedere oficiale/ neoficiale privind soluționarea crizei israeliano-palestiniene.....	p. 238
VI.2. Concluzii și previziuni privind evoluția procesului de pace din Orientul Mijlociu. Tendințe și scenarii posibile:.....	p. 265
VI.2.1. Previziuni, scenarii pe termen scurt, mediu și lung.....	p. 265
VI.2.2. Concluzii de final.....	p. 275
 BIBLIOGRAFIE.....	 p. 287
 ANEXE.....	 p. 317

II. CUVINTE-CHEIE

Relații internaționale, diplomatie, diplomatie europeană, securitate, strategia de securitate europeană/palestiniană/israeliană, structuri globale/regionale de securitate (ONU, NATO), crize, criza israeliano-palestiniană, conflicte internaționale/reglementarea conflictelor, drept internațional, Europa, Uniunea Europeană, Politica Europeană de Vecinătate, procesul de pace din Orientul Mijlociu, Orientul Apropiat, Israel, Autoritatea Palestiniană, medierea/managementul conflictului israeliano-palestinian, SUA, Cvartetul pentru Orientul Mijlociu, Inițiativa Arabă de Pace, Liga Statelor Arabe.

II. SINTEZE ALE PRINCIPALELOR PĂRȚI ALE TEZEI DE DOCTORAT

Tematica lucrării de doctorat se axează pe analiza conflictului israeliano-palestinian în contextul regional și internațional, respectiv pe efortul comunității internaționale, în special pe cel european canalizat pe soluționarea conflictului din Orientul Mijlociu.

Referindu-ne la motivația care ne-a impulsionat în focalizarea studiului asupra acestui subiect, vom preciza în primul rând că spațiul istorico-geografic asupra căruia ne-am oprit constituie o pasiune mai veche,¹ iar realitățile politico-sociale de astăzi generează multiple controverse și dileme care așteaptă răspunsuri cât mai pertinente. Este de remarcat, în al doilea rând, actualitatea acestei tematici având în vedere că Orientul Mijlociu s-a afirmat mult timp ca un model clasic al vacuumului de putere, care a atras atenția principalelor puteri (geopolitice și geostrategice) ale lumii.

Având în vedere gradul de investigare a problematicii abordate, la o primă impresie putem aprecia că la nivel internațional conflictul din Orientul Mijlociu este un

¹ Menționăm că lucrarea de licență la absolvirea (1998) Facultății de Științe Politice și Administrative, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, a avut ca temă „*Procesul de pace în Orientul Mijlociu – percepții actuale*”, iar tema lucrării de licență la absolvirea (2004) Facultății de Drept, Universitatea Europeană „Drăgan” din Lugoj, „*Mijloace de soluționare pașnică a diferendelor dintre state*”.

subiect destul de mult dezbătut/analizat, numeroasele conferințe organizate pe această temă (dar și pe altele specifice regiunii) dovedind cu prisosință acest lucru; interesul pentru această regiune s-a reflectat în multiplele perspective de analiză, a conflictelor specifice regiunii, care au fost aprofundate de numeroși cercetători de-a lungul timpului. În acest sens, menționăm doar câteva lucrări de dată recentă care au fost folosite în documentarea lucrării noastre și care constituie, de asemenea, lucrări de dizertație sau doctorat: Rouba Al-Fattal, „*The Foreign Policy of the EU in the Palestinian Territory*”, Centre for European Policy Studies, CEPS Working Document No. 328/May 2010; Levi, Idan, „*The EU Policy in the Middle East. Problematic Nature and Potential Role*”, Dissertation zur Erlangung des Grades des Doktors der Philosophie im Fachbereich Sozialwissenschaften der Universität Hamburg, 2005; Hamntan, Michail, „*The EU's External Relations deficit towards the Middle East*”, Katholieke Universiteit Leuven, Faculty of Social Sciences, Department of Political Science, Academic Year 2004-2005.

În ceea ce privește implicarea autorilor/cercetătorilor români în dezbaterile privind implicarea Uniunii Europene în conflictul israeliano-palestinian am constatat că deși tema centrală (a crizei/lor din Orientul Mijlociu) constituie o temă destul de intens abordată, totuși nu am reușit să identificăm autori români care să trateze problema conflictului din perspectiva diplomației europene. Menționăm câteva titluri edificatoare, în acest sens: Raluca Popa, „*Secretele Orientului Mijlociu*”, Editura Niculescu, 2011; Dumitru Chican, „*România și Orientul Mijlociu în oglinzi paralele*”, Editura Proema, Baia Mare, 2010; Raluca Rus, „*Între mit și realitate. Lupta pentru Țara Sfântă*”, Editura Lumen, Iași, 2009; Traian Stambert, „*Fața ascunsă a conflictului din Orientul Mijlociu*”, Editura PACO, București, 2009; Raluca Rus, „*România și conflictul israeliano-palestinian*”, Editura Lumen, Iași, 2008; Valentina Tania Secheșan, „*Problema kurdă în contextul crizelor irakiene*”, Editura Lumen, Iași, 2008; Constantin Moștoflei, Vasile Popa, „*Rolul UE în asigurarea securității globale*”, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008; Raluca Rus, „*Conflictul din Orientul Apropiat în perioada 1948-2000*”, Editura Lumen, Iași, 2006.

Cu toate acestea, precizăm că de un real folos în documentarea primei părți a tezei privind structura instituțională și funcțională a Uniunii Europene, precum și aspecte legate de procesul decizional la nivel european, ne-au fost lucrările Prof. Univ. Dr. Bărbulescu Ghe. Iordan: „*Sistemul instituțional*”, Editura Tritonic, București, 2007 și „*Procesul decizional în Uniunea Europeană*”, Editura Polirom, 2008.

Încercând să ne clarificăm în ce măsură tematica noastră se regăsește în tezele de doctorat susținute la nivel național, în ultimii ani, am constat că și în spațiul românesc problemele specifice Orientului Mijlociu au stârnit într-o oarecare măsură interesul cercetătorilor; semnalăm în acest sens câteva lucrări: Lucian Sanda, *„Dimensiunile internaționale ale conflictului israeliano-palestinian”*, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, 2010; Yehuda Meir Roth, *„Leadership sub asediu, impactul 'proceselor Intifadei' asupra ofițerilor de comandă ai unităților de teren Tzahal și asupra ofițerilor în general”*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 2010; Hanna Kovel, *„Examinarea funcționării leadership-ului local la autoritățile locale, în vremuri de pericol, în timpul celui de-al doilea război din Liban (iulie-august 2006)”*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 2010; Essam Abou Salem, *„Conflictele contemporane și modalități de reglementare a acestora (în baza conflictelor transnistrean și palestino-israelian)”*, Universitatea de Stat din Moldova, Catedra Istoria Românilor și Antropologie, Chișinău, 2006.

Așa cum este firesc, fiecare autor atunci când își concepe planul lucrării de cercetare își construiește propria cronologizare și temporalizare; în acest sens, deși titlul tezei de doctorat: **„Diplomația Uniunii Europene și criza din Orientul Mijlociu la începutul secolului al XXI-lea”** ne ancorează la începutul secolului actual, vom aborda conflictul israeliano-palestinian dintr-o perspectivă istorică, evoluția poporului evreu fiind legată de Palestina prin cursul istoriei dintre anii 2000 și 1000 î.e.n, prezentând astfel într-o manieră succintă cele mai importante etape parcurse de cele două entități (israeliană și palestiniană) în devenirea lor istorică. Apreciem, astfel, că tema lucrării de față este mult mai bine proiectată pornind de la o perspectivă istorică, pe care o considerăm fundamentală pentru ceea ce reprezintă astăzi conflictul israeliano-palestinian și modul cum Uniunea Europeană înțelege să se implice în această regiune efervescentă.

Privită retrospectiv (și per ansamblu) lucrarea apare ca o sumă de informații care vizează atât aspecte teoretice, cât și chestiuni concrete privind arhitectura organizațională a Uniunii Europene, instrumente și politici specifice, elemente de particularitate ale crizei israeliano-palestiniene etc. Toate aceste aspecte le considerăm esențiale, însă pentru a putea înțelege rațiunile conflictului israeliano-palestinian este nevoie: de o analiză atentă, minuțioasă asupra cauzelor care au antrenat cele două părți (dar și statele vecine) în ceea ce generic se definește a fi criza din Orientul Mijlociu, dar și de o analiză a evoluției pe scara istoriei a procesului de pace. Tema lucrării noastre

obligă nu doar la observarea cauzelor/factorilor care au determinat tergiversarea procesului de pace, impunându-se, totodată, recunoașterea unei realități prezente atunci când ne propunem să evidențiem/analizăm efortul diplomației europene în gestionarea crizei israeliano-palestiniene începând cu perioada Comunităților Europene.

Metodologia folosită se bazează, în primul rând, pe o bibliografie diversificată ceea ce considerăm că legitimează concluziile de final; astfel, accentul principal cade pe studierea unor documente primare, documente și acte oficiale, pe realitatea istorică, pe punctul de vedere al unor specialiști în domeniul Relațiilor Internaționale, cercetători ale căror lucrări se bazează pe o documentare științifică temeinică. Printre strategiile adoptate în alcătuirea lucrării de față menționăm: sintetizarea evenimentelor care au marcat contextul declanșator al crizei israeliano-palestiniene (subliniind totodată și importanța lor în evoluția ulterioară a procesului de pace); plecarea de la realitățile existente, care descriu evoluția raporturilor dezvoltate de Uniunea Europeană cu Israel și Autoritatea Palestiniană în contextul crizei, pentru o raportare corectă și pragmatică, precum și pentru a putea realiza prognoze/scenarii realiste; evaluarea soluțiilor propuse de-a lungul timpului, dar și a celor de dată recentă, în vederea încheierii conflictului israeliano-palestinian.

Considerăm că meritul principal al demersului nostru constă în cercetarea întreprinsă în rândul unor specialiști în problematicile specifice Orientului Mijlociu (implicit criza israeliano-palestiniană), care încurajându-ne inițiativa ne-au oferit cu amabilitate puncte de vedere în legătură cu soluționarea conflictului israeliano-palestinian, precum și aprecieri privind rolul diplomației Uniunii Europene în gestionarea/soluționarea conflictului; această investigație, după știința noastră, nu s-a mai realizat în contextul tezelor de doctorat care au abordat o tematică asemănătoare și care au fost susținute public până la această dată în România.

Având în vedere ipoteza de la care am pornit în dezvoltarea lucrării de față, ne-am propus să verificăm dacă se poate vorbi de o diplomație reală și efectivă la nivelul Uniunii Europene care acționează și activează, totodată, în regiunea Orientului Mijlociu pentru soluționarea conflictului israeliano-palestinian, respectiv în ce măsură poate avea o contribuție decisivă având în vedere efortul general al comunității internaționale canalizat în acest sens.

Ținând cont de toate aceste considerente, am structurat lucrarea după cum urmează: listă de abrevieri, introducere, șase capitole de conținut (la care se adaugă și subcapitolele aferente), bibliografie și anexe.

Primul capitol de conținut, intitulat: „**Mecanismul diplomatic al Uniunii Europene – aspecte teoretice, structurale și funcționale**”, își propune clarificarea unor aspecte conceptuale specifice oferind, de o manieră succintă, un suport teoretic prin abordarea unor concepte cheie la care vom face deseori referire pe parcursul lucrării de față. Primele două subcapitole conceptualizează diplomația și securitatea, diplomația fiind prezentată și prin prisma mijloacelor concrete de reglementare a conflictelor internaționale. Ultimele două subcapitole ne introduc în universul instituțional al Uniunii Europene, prin prezentarea unui scurt istoric al apariției diplomației europene și a specificului structural și funcțional al acestei organizații la începutul secolului al XXI-lea. Tratarea acestui prim capitol constituie un punct de plecare în înțelegerea rolului și funcției diplomației în general și a celei europene, în special, în contextul crizei israeliano-palestiniene care menține regiunea Orientului Mijlociu într-o stare de vulnerabilitate axiologică.

Pentru o bună înțelegere a ceea ce generic numim „**Criza din Orientul Mijlociu**”², în **cel de-al doilea capitol** am prezentat succesiv tipologiile generale ale crizelor la începutul secolului al XXI-lea (în primele două subcapitole), oferind și câteva coordonate geografico-istorice, precum și elemente privind specificitatea politică în Orientul Mijlociu, la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea. Următoarele subcapitole se concentrează asupra crizelor specifice Orientului Mijlociu, analizând cu precădere prin prisma dublei perspective: religioase și istorice conflictul arabo-israelian și în particular israeliano-palestinian. Ultimul subcapitol se concentrează asupra elementelor de istorie evenimentială în evoluția lor cronologică, marcând cele mai importante momente din evoluția conflictului israeliano-palestinian de la începutul secolului actual și până în prezent, precum și reacția statelor arabe și nearabe, dar și a diferitelor organizații internaționale direct sau indirect implicate în pacificarea zonei.

Capitolul al treilea, intitulat: „**Uniunea Europeană și criza israeliano-palestiniană**” face tranziția către problematica principală avută în vedere în cercetarea de față; astfel, în primul subcapitol am realizat o retrospectivă istorică prin care am urmărit să evidențiem modul în care Uniunea Europeană se prezintă în fața crizelor din diferite regiuni ale Europei și ale lumii. Subcapitolul următor analizează implicarea statelor Europei, respectiv a Uniunii Europene în conflictul din Orientul Mijlociu, cu mențiunea că ne vom raporta însă la intervalul temporar 1950-2002. Ultimele trei

² Acesta este și titlul capitolului.

subcapitole se concentrează asupra unor aspecte legate de problematica securității în Orientul Mijlociu, încercând să delimităm conceptual securitatea, respectiv doctrina privind securitatea prin prisma perspectivei arabe/palestiniene, cât și israeliene. În penultimul subcapitol discutăm despre implicarea unor structuri globale și regionale de securitate în gestionarea crizei israeliano-palestiniene în condițiile în care încă de la debutul crizei anumite structuri de securitate au lansat o serie de inițiative menite să stabilizeze Orientul Mijlociu, prin facilitarea eforturilor de soluționare a conflictului israeliano-palestinian și angajarea în platforme regionale multilaterale. În acest sens evidențiem efortul depus de ONU, precum și rolul potențial pe care NATO îl poate avea în Orientul Mijlociu, pe termen scurt-mediu. În ultimul subcapitol facem referire la modul cum Uniunea Europeană înțelege să se implice în asigurarea securității în zona Orientului Mijlociu, prezentând totodată și instrumentele formale ale politicii europene de securitate și apărare, ca parte integrantă a politicii comunitare externe și de securitate comună.

Al patrulea capitol se axează pe: **„Diplomația Uniunii Europene și criza israeliano-palestiniană”**; în subcapitolele aferente prezentăm un sumar al raporturilor dezvoltate de Uniunea Europeană cu Israel și Autoritatea Palestiniană, istoricul procesului de pace, evaluând totodată și perspectivele diplomatice actuale ale Uniunii Europene privind procesul de pace din Orientul Mijlociu. Nu în ultimul rând, prin acest capitol vom încerca să răspundem la întrebarea dacă este vizibilă, în prezent, o diplomație europeană propriu-zisă care acționează în direcția soluționării conflictului israeliano-palestinian.

În **capitolul cinci**, intitulat: **„Parteneri ai Uniunii Europene în medierea/managementul conflictului israeliano-palestinian; scopuri și limite ale diplomației actuale în efortul de rezolvare a crizei”**, pornind de la prezumția că medierea conflictului israeliano-palestinian constituie o problemă a întregii lumi, vom încerca să delimităm rolul SUA în medierea conflictului israeliano-palestinian (așa cum este perceptibil în secolul al XXI-lea), rolul și importanța Cvartetului pentru Orientul Mijlociu, precum și soluția oferită de statele arabe, prin Inițiativa Arabă de Pace, în vederea revirimentului procesului de pace israeliano-palestinian.

Cel de-al șaselea capitol, intitulat: **„În loc de concluzii, previziuni – scenariii privind evoluția procesului de pace din Orientul Mijlociu, în baza unei cercetări realizată prin anchetă și studiu de documente”**, este capitolul final care a rezultat din dorința de a realiza o radiografie a nivelului de percepție asupra conflictului israeliano-

palestinian, respectiv de a identifica modalități concrete de soluționare a acestuia. Având în vedere aceste considerente ne-am gândit că am putea realiza această investigație pornind de la analizarea unor puncte de vedere oferite de experți în problematica Orientului Mijlociu, specialiști în domeniul Relațiilor Internaționale, diplomați acreditați în această regiune, profesori, oameni politici etc. Am întreprins această cercetare și din dorința de a da lucrării un caracter practico-aplicativ, dar și având convingerea că, pe lângă faptul că răspunsurile respondenților ne vor ajuta să extragem o serie de concluzii importante pentru lucrarea de față, acestea sunt importante deoarece reprezintă, în esență, puncte de vedere oficiale și/sau personale fundamentate fie pe experiența și expertiza personală, fie pe cea profesională. Deși mai multe detalii vom oferi în subcapitolul: **„Perspective asupra procesului de pace din Orientul Mijlociu. Puncte de vedere oficiale/neoficiale privind soluționarea crizei israeliano-palestiniene”**, precizăm că în elaborarea analizei noastre am folosit ca material de studiu răspunsurile primite din partea unor respondenți (în urma diseminării unui chestionar), care provin din diverse sfere socio-geografice, cu o pregătire de specialitate, însă diferită, axată în principal pe regiunea Orientului Mijlociu. În penultimul subcapitol am creionat câteva previziuni, scenarii pe termen scurt, mediu și lung, având ca reper realitățile momentului și evenimentele care au marcat ultimele luni³ regiunea Orientului Mijlociu și Apropiat și Africa de Nord.

În ultimul subcapitol: **„Concluzii de final”**, pornind de la interogația: *Se dorește cu adevărat pace în Orientul Mijlociu și Apropiat? și dacă, da, cine poate avea o contribuție decisivă în acest sens?*, am încercat să concluzionăm pornind de la analiza rolului pe care și-l poate asuma diplomația Uniunii Europene în soluționarea conflictului israeliano-palestinian. Cu siguranță răspunsurile la aceste întrebări vor folosi la prefigurarea viitorului Orientului Mijlociu și Apropiat.

La final, ne exprimăm speranța ca această lucrare să aducă o contribuție la edificarea asupra a ceea ce reprezintă criza israeliano-palestiniană prin prisma rolului diplomației Uniunii Europene; de asemenea, scopul acestei lucrări este să contribuie la o familiarizare cu situația politică conflictuală existentă în Orientul Mijlociu, propunând câteva scenarii și previziuni privind evoluția procesului de pace.

³ Este vorba despre sfârșitul anului 2010 și începutul anului 2011.

Adresăm în acest context mulțumiri instituțiilor și persoanelor care cu amabilitate ne-au pus la dispoziție o serie de materiale bibliografice fără de care nu am fi reușit să defintivăm teza de doctorat.

Mulțumesc celor 25 de respondenți/cercetători și/sau practicieni din întreaga lume, care cu amabilitate mi-au răspuns la chestionar în pofida distanței și a anonimatului.

Mulțumesc, de asemenea, familiei, care m-a susținut necondiționat, în special soțului meu și micuței noastre Ana Alexandra (pe care nu de puține ori am neglijat-o în tot acest răstimp).

Și nu în ultimul rând, îmi exprim întreaga grațitudine față de dl. Prof. Univ. Dr. Vasile Vese, care m-a ajutat să conștientizez și să clarific mai bine unele probleme, m-a sfătuit, îndrumat, sprijinit și criticat cu multă generozitate.

Pentru toate acestea sincere mulțumiri!

IV. BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

LUCRĂRI DE SPECIALITATE

1. Aggestam, Karin, „*Reframing and Resolving Israeli-Palestinian Negotiations, 1988-1998*”, Lund Political Studies 108, Sweden, Lund University Press, Box 141, 1999.
2. Al-Abid, Ibrahim (Ed.), „*Palestine Books – No. 20 Selected Essays on the palestine Question*”, Palestine Liberation Organization Research Center, Beirut – Lebanon, August 1969.
3. Al-Fattal, Rouba, „*The Foreign Policy of the EU in the Palestinian Territory*”, Centre for European Policy Studies, CEPS Working Document No. 328/May 2010.
4. Bărbulescu, Gheorghe Iordan, „*Sistemul instituțional*”, Editura Tritonic, București, 2007.
5. Bărbulescu, Gheorghe Iordan, „*Procesul decizional în Uniunea Europeană*”, Editura Polirom, 2008.

6. Biale, David, Scholem, Gershom, „*Cabale et contre-histoire*”, Éditions de L'Éclat, Paris, 2001.
7. Brzezinski, Zbigniew, „*Marea Tablă de Șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice*”, Traducere de Aureliana Ionescu, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
8. Brzezinski, Zbigniew, „*The Geostrategic Triad. Living with China, Europe and Russia*”, Foreword by John J. Hamre, The Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2000.
9. Bușe, Dorel, „*Politica externă a Uniunii Europene*”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2006.
10. Buzan, Barry, „*Popoarele, statele și teama: O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*”, Editura Cartier, Chișinău, 2000.
11. Cleary, Joe, „*Literature, Partition and the Nation-State. Culture and Conflict in Ireland, Israel and Palestine*”, Cambridge University Press, 2002, United Kingdom, 2002.
12. Coțofană, Alexandra, „*Genocidul din Armenia. Ideologie și negare*”, Editura Lumen, Iași, 2010.
13. Dobre, Ana Maria (ed.), Myriam Martins-Gistelinck, Richard Polacek, Rolf Hunink, „*Manualul Afacerilor Europene*”, tradus din engleză de Filip Gâdiuță, Institutul European din România, 2005.
14. Dolghin, Nicolae, „*Spațiul și viitorul războiului*”, Studii de Securitate și Apărare, Volumul 4 Spațiul și viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.
15. Dungaciu, Dan, „*Organizații de Securitate*”, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, 2007.
16. Feldman, Shai, Abdullah Toukan, „*Bridging the Gap: a Future Security Architecture for the Middle East*”, Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict, Carnegie Corporation of New York, 1997.
17. Fukuyama, Francis, „*Sfârșitul istoriei*”, București, Editura Vreamea, 1994.
18. Hamntan, Michail, „*The EU's External Relations deficit towards the Middle East*”, Katholieke Universiteit Leuven, Faculty of Social Sciences, Departement of Political Science, Academic Year 2004-2005.

19. Hatuța, Dima, „*European Foreign Policy and the Israeli-Palestinian Conflict*”, Institut Europeen des Hautes Etudes Internationales, Institut Européen des Hautes Études Internationales, Centre International de formation européenne, Academic Year 2002-2003.
20. Hobsbawm, Eric, „*Secolul Extremelor*”, București, Editura Lider, 1994.
21. Ilinca, Dragoș, „*O istorie zbuciumată a poporului evreu*”, Editura Niculescu, București, 1999.
22. Imara, Muhammed, „*Islamul și celălalt. Cine pe cine recunoaște și cine pe cine contestă*”, Fundația Taiba România, București, 2006.
23. Ivan, Adrian Liviu, „*Perspective teoretice ale construcției europene*”, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003.
24. Ivan, Adrian Liviu, „*Statele Unite ale Europei*”, Editura Institutul European, Iași, 2007.
25. Katzenstein, Peter J. (Ed), „*The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*”, Columbia University Press, New York, 1996.
26. Levi, Idan, „*The EU Policy in the Middle East. Problematic Nature and Potential Role*”, Dissertation zur Erlangung des Grades des Doktors der Philosophie im Fachbereich Sozialwissenschaften der Universität Hamburg, 2005.
27. Malița, Mircea, „*Jocuri pe scena lumii. Conflicte, negocieri, diplomație*”, Editura CH Beck, București, 2007.
28. Ministerul Apărării Naționale, „*Politica Europeană de Securitate și Apărare*”, Departamentul pentru Politica de Apărare și Securitate, 2009.
29. Moștoflei, Constantin (Coordonator), „*Securitatea și apărarea spațiului sud-est european, în contextul transformărilor de la începutul mileniului III*”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2006.
30. Moștoflei, Constantin, Popa, Vasile, „*Rolul UE în asigurarea securității globale*”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.
31. Mureșan, Liviu, Adrian Pop, Florin Bonciu, „*Politica europeană de securitate și apărarea – element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare*”, Institutul European din România, Studii de Impact (PAIS II), București, 2004.

32. Pașcu, Ioan Mircea, Sergiu Nicolae Vintilă, „*Teoria relațiilor internaționale*”, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Științe Politice, 2003-2004.
33. Pușcaș, Vasile, „*Relații internaționale contemporane*”, Cluj Napoca, Editura Sincron, 1999.
34. Pușcaș, Vasile, „*Relații internaționale/transnaționale*”, Cluj Napoca, Editura Sincron, 2005.
35. Pușcaș, Vasile, „*România spre Uniunea Europeană: negocierile de aderare (2000-2004)*”, Editura Institutul European, Iași, 2007.
36. Riordan, Shaun, „*Noua diplomatie. Relații Internaționale Moderne*”, Editura Antet, Prahova, 2004.
37. Rogojanu, Dumitru-Cătălin, „*Teoria complexului regional de securitate: complexul de securitate european*”, Editura Lumen, Iași, 2007.
38. Sadeh, Eligar, „*Militarization and State Power in the Arab-Israeli Conflict. Case Study of Israel, 1948-1982*”, Hebrew University of Jerusalem, Department of International Relations, Dissertation.Com, 1997.
39. Sanda, Lucian, „*Dimensiunile internaționale ale conflictului israeliano-palestinian*”, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, 2010.
40. Tal, Israel, „*National Security: the Israeli Experience*”, Translated by Martin Kett, Praeger. Place of Publication: Westport, 2000.
41. Zissu, A. L., „*Sioniști sub anchetă*”, Edart - FFP , București, 1993.
42. Zorgbibe, Charles, „*Construcția Europeană. Trecut, prezent, viitor*”, traducere Speranța Dumitru, Editura Trei, 1998.